

Sygn. akt III CSK 25/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 12 kwietnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Strus (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa „H.” sp. z o.o.

przeciwko „C.” S.A.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 12 kwietnia 2006 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 16 czerwca 2005 r., sygn. akt [...],

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy Sąd Gospodarczy w K. nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym wydanym w dniu 14 listopada 2002 r. uwzględnił powództwo H. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przeciwko pozwanym G. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością i C. Spółce Akcyjnej o zapłatę na zasadzie solidarności kwoty 201.850,35 zł wraz z ustawowymi odsetkami. Po rozpoznaniu sprzeciwu od nakazu zapłaty Sąd Okręgowy Sąd Gospodarczy w K. wyrokiem z dnia 15 maja 2003 r. odrzucił pozew w stosunku do spółki G. i oddalił powództwo przeciwko C. opierając się na następujących ustaleniach i wnioskach:

W dniu 17 lipca 2000 r. powódka, będąca producentem samochodów, zawarła z pozwaną spółką G. umowę dilerską, na podstawie której spółka ta, jako autoryzowany diler, uzyskała prawo dystrybucji wyrobów powódki oraz ich obsługi serwisowej. Zgodnie z tą umową, po sprzedaży samochodów klientom, diler miał obowiązek wysłać niezwłocznie powódce komplet dokumentów potwierdzających wydanie samochodu, tj. kupon rejestracji pojazdu, kupon przeglądu przedsprzedażnego z książeczki gwarancyjnej oraz certyfikat dostawy samochodu do klienta (§ 6 lit. A pkt 11 umowy). W celu zabezpieczenia spłaty należności wynikających z powyższej umowy, diler zawarł z pozwanym C. umowę gwarancji ubezpieczeniowej. W oparciu o tę umowę ubezpieczyciel miał zapłacić powódce, na wypadek nie wywiązania się przez dilera z obowiązku zapłaty, bezsporne kwoty wymagalne w okresie od 17 sierpnia 2000 r. do 16 sierpnia 2001 r., do wysokości 400.000 zł. Podstawę zapłaty stanowić miało pisemne żądanie beneficjenta gwarancji wraz z dołączonymi do niego: oświadczeniem, że diler, mimo wezwania, nie wywiązał się z obowiązku zapłaty, oryginałami lub uwierzytelnionymi kopiami wezwań do zapłaty, faktur oraz dokumentów wymienionych w § 6 lit. A pkt 11 umowy dilerskiej. W wykonaniu umowy gwarancji pozwana C. wypłaciła powódce 188.525,67 zł. Odmówiła natomiast zapłaty kwoty dochodzonej pozvem powołując się na to, że powódka nie dołączyła do żądania zapłaty dokumentów wymaganych umową. Sąd Okręgowy uznał, że w świetle postanowień umowy gwarancji (będącej umową o świadczenia na rzecz osoby trzeciej określoną w art. 393 § 1 k.c.),

odmowa ta była uzasadniona. Odrzucając pozew w stosunku do pozwanej spółki G. wskazał, że przed wytoczeniem powództwa ogłoszona została jej upadłość.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 24 października 2003 r. oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego, dokonując jednocześnie sprostowania rozstrzygnięcia dotyczącego pozwanej spółki G. przez nadanie mu brzmienia: „uchyla nakaz zapłaty wydany w dniu 14 listopada 2002 r. w stosunku do pozwanego G. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością i pozew w tym zakresie odrzuca”. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji podkreślając, że udzielona powódce gwarancja nie jest zobowiązaniem o charakterze bezwarunkowym, realizowanym na pierwsze żądanie, lecz została uzależniona od spełnienia przez beneficjenta określonych aktów staranności.

Sąd Najwyższy uwzględniając kasację powódki, wyrokiem z dnia 13 stycznia 2005 r. uchylił zawarte w zaskarżonym wyroku postanowienie o sprostowaniu wyroku Sądu pierwszej instancji oraz orzeczenie tego Sądu w części odrzucającej pozew. Uchylił też wyrok Sądu Apelacyjnego w pozostałej części i w tym zakresie przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na implikację płynące z samodzielnego, nieakcesoryjnego wobec tzw. stosunku podstawowego, charakteru zobowiązania wynikającego z umowy gwarancji ubezpieczeniowej. Stwierdził, że jakkolwiek zamieszczenie w tego rodzaju umowie klauzul wyłączających lub ograniczających odpowiedzialność gwaranta - w świetle art. 353¹ k.c. - nie jest wykluczone, to klauzule te muszą pozostawać w związku z istotą gwarancji. W konsekwencji wskazał na potrzebę dokonania wykładni umowy gwarancyjnej z uwzględnieniem reguł interpretacyjnych określonych w art. 65 k.c. w celu wyjaśnienia, jaki związek z wykazaniem braku spełnienia świadczenia przez dilerą miał nałożony na beneficjenta obowiązek przedstawienia gwarantowi dokumentów wymienionych w § 6 lit. A pkt 11 umowy dilerskiej. Uchylając orzeczenia Sądów pierwszej i drugiej instancji w części odnoszącej się do pozwanej spółki G., Sąd Najwyższy wskazał na naruszenie przy ich wydaniu przepisów art. 505 i art. 350 k.p.c.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 16 czerwca 2005 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że zasądził od pozwanego C. na rzecz powódki kwotę dochodzoną pozwem wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 września 2001 r. oraz kosztami procesu i oddalił dalej idące powództwo oraz apelację. Dokonując wykładni umowy gwarancji Sąd Apelacyjny wskazał, iż jej celem było spełnienie przez gwaranta określonego świadczenia na wypadek, gdyby ubezpieczony diler nie wykonał obowiązku zapłaty na rzecz beneficjenta. Beneficjent winien jedynie wykazać, że należne mu od ubezpieczonego świadczenie, pomimo wezwania, nie zostało spełnione. Dokumenty wymienione w § 6 lit. A pkt 11 umowy dilerskiej do wykazania tej okoliczności nie były przydatne. Niedostarczenie ich gwarantowi nie może zwalniać go z odpowiedzialności. Wniosek taki wypływa też z analizy postanowień umowy gwarancji określających przesłanki ustania odpowiedzialności gwaranta. Nie wymieniono wśród tych przesłanek zaniechania przez beneficjenta przedstawienia gwarantowi wymienionych dokumentów. Umowa dilerska przewidywała dopuszczalność zmiany terminów płatności należności wynikających z faktur wystawionych przez powódkę (§ 6 lit. C pkt 4) i treść tej klauzuli była gwarantowi znana. Pozwana C. nie może zatem skutecznie powoływać się na nie zaakceptowaną przez siebie zmianę umowy dilerskiej, jako okoliczność wyłączająca jej odpowiedzialność na podstawie pkt 7 umowy gwarancji. Oddalając częściowo apelację w zakresie żądania zmiany zaskarżonego wyroku przez zasądzenie odsetek ustawowych, Sąd Apelacyjny wskazał, że odsetki powyższe należą się powódce jedynie za czas opóźnienia się przez gwaranta z zapłatą należności głównej, tj. od dnia 17 września 2001 r.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. pozwana spółka C. w ramach pierwszej podstawy zarzuciła naruszenie art. 65, art. 5 i art. 353¹ k.c. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, w ramach drugiej zaś – naruszenia art. 398²⁰ k.p.c. Powołując się na te podstawy wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, bądź też uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu wypełniającego drugą z podstaw kasacyjnych stwierdzić należy, że nie znajduje on usprawiedliwienia. Zgodnie z treścią art. 398²⁰ k.p.c. sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy, przy czym wykładnia ta wiążąca jest również dla strony wnoszącej skargę kasacyjną od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy. Podnosząc zarzut naruszenia wymienionego przepisu skarżąca wskazywała, że Sąd Apelacyjny zinterpretował treść umowy gwarancji ubezpieczeniowej z pominięciem reguł wykładni określonych w art. 65 k.c., bez przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego niezbędnego dla ustalenia rzeczywistego zamiaru stron i treści wyrażonej przez nich woli. Tak sformułowany zarzut nie może uzasadniać obrazy art. 398²⁰ k.p.c. Nie nawiązuje on bowiem do naruszenia zasady związania wykładnią prawa dokonaną przez Sąd Najwyższy. Pominięcie dowodów przez sąd drugiej instancji może być natomiast przedmiotem zarzutu naruszenia art. 381 k.p.c., którego skarżąca nie podniosła.

Przy rozpoznawaniu kasacji powódki od poprzedniego wyroku Sądu Apelacyjnego Sąd Najwyższy nie ustalał w sposób wiążący znaczenia przepisów prawa, które mają zastosowanie w niniejszej sprawie. Wskazał natomiast na potrzebę dokonania wykładni umowy gwarancji z uwzględnieniem dyrektyw zawartych w art. 65 k.c. i ograniczeń w zakresie swobodnego kształtowania przez strony treści tego stosunku zobowiązaniowego (art. 353¹ k.c.). Wyraził przy tym pogląd, odwołując się do stanowiska judykatury, że gwarancja ubezpieczeniowa jest umową o charakterze abstrakcyjnym, samodzielny wobec tzw. podstawowego stosunku zobowiązaniowego (w rozpoznawanej sprawie – wobec umowy dilerskiej).

Sąd Apelacyjny rozpoznając sprawę ponownie dokonał wykładni oświadczeń woli stron umowy gwarancji przyjmując, że nie zamierzały one uzależnić odpowiedzialności gwaranta od złożenia przez beneficjenta wraz z żądaniem zapłaty dokumentów wymienionych w § 6 lit. A pkt 11 umowy dilerskiej. Wniosek ten Sąd Apelacyjny wyprowadził po rozważeniu zarówno celu tej umowy, jak i jej postanowień, precyzyjnie określających przesłanki zwolnienia gwaranta z odpowiedzialności. Zwrócił przy tym uwagę na uregulowanie zawarte

w pkt 6 umowy, przewidujące wygaśnięcie gwarancji w razie nedoręczenia gwarantowi w terminie żądania zapłaty wraz z oświadczeniem o nieuregulowaniu należności przez diler a uzasadnieniem roszczenia, przy jednoczesnym braku unormowania łączącego taki skutek z nieprzedstawieniem dokumentów wymienionych w § 6 lit. A pkt 11 umowy dilerskiej. Takie ukształtowanie treści umowy Sąd Apelacyjny uznał za zrozumiałe wobec braku jakiegokolwiek znaczenia tych dokumentów dla wykazania faktu sprzedaży przez diler samochodów klientom, jak też wysokości uzyskanych z tego tytułu a nie przekazanych beneficjentowi należności. Analizując treść § 7 umowy gwarancji Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, że określonej w nim zmiany warunków umowy dilerskiej, jako kolejnej przesłanki zwolnienia gwaranta z odpowiedzialności, nie stanowi skorzystanie przez powódkę z - przewidzianego w § 6 lit. C pkt 4 tej ostatniej umowy - uprawnienia do zmiany oznaczonych terminów płatności.

Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącej, przedstawiona wyżej wykładnia umowy nie narusza art. 65 k.c. Nie została ona oparta – jak odczytuje to skarżąca – na rozważaniach odnoszących się do istoty jakiejś modelowej (abstrakcyjnej) gwarancji ubezpieczeniowej, lecz umowy konkretnej, leżącej u podłoża rozpoznawanego sporu. Sąd Apelacyjny nie wyraził oceny, że w świetle postanowień umowy gwarancji zmiana tzw. umowy podstawowej nie miała znaczenia dla odpowiedzialności gwaranta. Uznał natomiast, że zastrzeżenie w umowie dilerskiej możliwości określenia innych terminów płatności było gwarantowi znane, stąd też zmiany dokonane w tym zakresie nie były objęte klauzulą przewidzianą w pkt 6 umowy gwarancji.

Nie sposób też zgodzić się ze skarżącą, że rezultatem takiej wykładni było przypisanie stronom umowy woli nałożenia na gwaranta bezwarunkowego obowiązku spełnienia świadczenia na rzecz beneficjenta. Strony określiły przesłanki odpowiedzialności gwaranta, tyle że – jak prawidłowo przyjął to Sąd drugiej instancji - nie uzależniły jej od przedstawienia gwarantowi dokumentów nieistotnych z punktu widzenia tej odpowiedzialności. Takie ukształtowanie treści umowy gwarancji nie sprzeciwia się naturze tego stosunku zobowiązaniowego, ustawie, ani zasadom współżycia społecznego. Wręcz odwrotnie - pozostaje

w pełnej zgodności z istotą tej umowy. Tym samym bezzasadny jest także zarzut naruszenia art. 353¹ k.c.

Według skarżącej, Sąd Apelacyjny z naruszeniem art. 5 k.c. uznał, że działanie powódki, polegające na wydawaniu spółce G. kolejnych samochodów mimo nieuregulowania przez nią należności, zaprzestaniu monitoringu płynności finansowej tego kontrahenta oraz gromadzenia dokumentów wymaganych tak umową dilerską, jak i gwarancyjną, nie zmierzało do pokrzywdzenia gwaranta. Rzec jednak w tym, że Sąd Apelacyjny oceny takiej nie wyraził. Co więcej, przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku ustalenia faktyczne nie dawały podstaw do jej sformułowania.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.